

'ליקוטי נתיבות חיים' – מתורתו של בעל ה'נתיבות שלום'

הרב נועם כרמיאל

זכות התגלגלה לפתחנו, שר' חיים גר ביישובנו והתפלל במחיצתנו. זכינו להכיר איש תורה וחסד. תורה שגורה על לשונו, ותורת חסד במעשיו. אינו פלא שאחד ממקורות היניקה של ר' חיים היה דרך הרב שלום נח ברזובסקי זצ"ל – האדמו"ר מסלונים – בעל ה'נתיבות שלום'. ר' חיים ישב ולמד בחברותא את כתביו של האדמו"ר, אשר כתביו מלאים באהבת תורה וחסד, המחברים כל יהודי לעצמו, לתורה ולאלוקיו.

מלוקטות בזאת כמה ציטטות מכתביו המרובים של בעל ה'נתיבות שלום', אשר יהוו טעימה מאותה תורה שאותה אהב ולמד ר' חיים ז"ל, בחינת 'טעמו וראו כי טוב ה'.

בלי תורה, העולם הכללי והפרטי מבולבל ומלא סתירות ורע מעורב בטוב, ורק עולמה של תורה הוא עולם מלא אור. וזה שאמר 'תורת ה' משיבת נפש', מתוך השלימות שיש בה מיישבת היא כל הסיבוכים והסתירות שיש בנפש ובעולם. כל נפש ונפש שבכל הדורות והזמנים, היא משיבת נפשו, למצוא בתורה את דרכו ויעודו בחיים לפי שורש נשמתו. (מתוך מאמר ו' – 'התורה סם חיים')

אמרו חז"ל (קידושין ל, ב): 'בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין'. חז"ל קבעו – שהתורה היא התבלין היחידי נגד יצה"ר! שאם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרין בידו. עיקר נשקו של היצה"ר להסתיר ולהחשיך עיני האדם מלראות בכבודו ית', וכשאינו רואה אור וכוחות החושך משתלטים עליו, עושים בו יצריו האפלים כחומר ביד היוצר. ולכן התבלין העיקרי נגד היצה"ר, שייפתחו עיניו ויראה אור, ואז הוא עצמו יברח מכל פיתויי יצה"ר על תאוותיו ותשוקותיו, וכמאמר צדיקים שאת החושך לא מגרשים בכוח אלא מדליקים אור, והחושך בורח, ומעט אור דוחה חושך הרבה, ואם בראתי יצה"ר שכוחו הסתרת אורו ית' מן האדם, בראתי לו תורה תבלין, שכוח התורה, אורו של

עולם, להחדיר אור בתוך האדם, ולהבריא את החושך. אש התורה שורפת את כל הזוהמה של האדם. והלומד תורה ודבוק בה, יונק ממנה כוח קדושה וטהרה. (מתוך מאמר א' – 'העוסק בתורה לשמה', והמאמר 'התורה מביאה לדביקות בה')

כמו בקיום המצוות, ראשית דבר הוא קיום המצווה בפועל, וכל התעלות והמדרגות שהאדם זוכה בקיום המצווה, לפי ערך זכות הנפש וטוהר הרעיונות בעת שמקיימה, הרי בלי קיום המצווה בפועל, העיקר חסר כאן. כן גם בלימוד התורה הקדושה, ראשית הכל הוא עצם הלימוד ועצם יגיעת התורה, ועל יסוד ורקע עמלה של תורה הולך ונבנה הבניין הענקי של העליות והדרגות, שמוסיף והולך ואור ועולה ומתעלה, כפי ערך קדושת וטוהר הלימוד לשם שמים. (מתוך הפתיחה ל'נתיבי התורה')

המביט על עניני עוה"ז בעינים חומריות, רואה רק חומר וגשם עב המסתיר ממנו את אור אלוקותו ית', ואינו רואה את הבורא ית"ש שמלא כל הארץ כבודו. וכנגד זה היא אור התורה הקדושה, שהיא מאירה את ההעלם, ובאורה יביטו בעינים רוחניות לראות אור אלוקותו ית' המסתתר בתוך ההעלם. וזה כוח התורה הקדושה המאירה כל מחשכים, ומוציאה את האדם מכל הצמצומים שהוא שרוי בהם למרחבים אין סופיים. (מתוך מאמר א' – 'העוסק בתורה לשמה')

הנקודה העיקרית של גדלות האדם, הוא המבט הרחב, שיוכל להקיף את כל עניני המלוכה, ואדם מצומצם אינו מסוגל לזה. הלומד תורה לשמה, זיכה למבט הרחב ביותר. ומגליו לו רזי תורה. גם ענין נהנין ממנו עצה ותושייה תלוי בזה, כי יסוד הרמה השכלית הדרושה לעצה ותושייה הוא מבט רחב, לראות את הבעיה מכל צדדיה, ורק איש כזה יכול להחליט ולייעץ. אבל מי שמבטו מצומצם, גם אם יהא חכם ונבון אינו בעל עצה טוב, כי אינו רואה את המצב מכל הצדדים. ע"י אור התורה זוכה לראות את אורו ית' בכל הבריאה, ויוצא מהצמצום למרחב. (מתוך מאמר א' – 'העוסק בתורה לשמה')

ענין עמל התורה אינו רק אמצעי למטרה. העיקר תלוי בתכליתו ומטרתו בלימוד התורה, אם לימודו שלא לשמה הוא כדי שמתוך זה יבוא לשמה, הרי זה בכלל מאמר רבא – ויבוא לשמה, אבל אם תכליתו היא בכדי שיכבדוהו בני אדם, הרי זה אסור ומבזה את התורה. (מתוך מאמר ב' – 'העוסק בתורה לשמה'(בי'))

ענין עמל התורה אינו רק אמצעי למטרה, בכדי שע"ז יבין היטב את דברי התורה, אלא הוא מטרה כשלעצמה, שע"י עמלה של תורה זוכה לאור התורה ומתדבק בה', ובלי עמל התורה אפילו יש לו כשרונות מצויינים אינו זוכה לאור הגנוז שנגנז דוקא לעמלי תורה. וע"ז היה אומר ר' נחוניא בן הקנה ביציאתו מבית המדרש "אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר". ופירש בזה בעל החפץ חיים זי"ע, הלא העמלים בעניני העוה"ז ג"כ מקבלים שכר, וכל בעל מלאכה מקבל שכר, אכן הם עמלים ואינם מקבלים שכר עבור העמל אלא עבור פירות עמלם, ואם יעמלו הרבה ולא יצא מזה כלום אינם מקבלים כל שכר עבור טרחתם, אבל אני עמל ומקבל שכר עבור עצם עמלה של תורה, וגם אם עמל כל היום על הבנת הסוגיא ובסופו של דבר לא נתברר לו כלום מקבל שכר עבור העמל, שזה הוא רצון הבורא ית'. והטעם בזה כי התורה הקדושה היא מקור הרוחניות, ואינה יכולה להתדבק בגוף מגושם ונפש בהמית וחומרנית, ורק ע"י עמלה של תורה מזדכך גופו ונפש רוח ונשמה שלו כראוי לקדושת התורה. (מתוך מאמר ד' – 'עמלה של תורה')

תנו רבנן: "ושמתם את דברי אלה...". – 'סם תם'. נמשלה התורה כסם חיים (קידושין ל, ב). הפירוש של 'סם תם' שהיא רפואה שיש בה שלימות. משל לאדם הסובל ממחלות שונות מחמת זיהום בדמו, יש תרופות שאומנם מקילים את הסבל והכאבים, אך אין רפואתם שלימה. ואילו כאשר מקבל תרופה לטהר דמו מכל זיהום שבו, זו תרופה שיש בה שלימות, ומותר לו כבר לאכול כל שרוצה. וכמו"כ כוח התורה, שמטהרת את זיהום הדם הרוחני באדם, שלא יתאוה עוד לתאוות אסורות, ואכילתו ושתייתו וכו' מעתה יהיה בקדושה ובטהרה. וזו הבחינה של תורה תבלין שרפואתה שמטהרת את האדם

מכל כוחות החושך שיש בו. מכוח התורה אור עובר משלטון החושך לשלטון האור. (מתוך מאמר ו' – 'התורה סם חיים').

שלוש אהבות

שאלו להבעש"ט מהו עיקר העבודה, הלא אנו יודעים ואבותינו סיפרו לנו שבימים קדמונים היו אנשי מעשה מתענים משבת לשבת ואתם בטלתם את הדבר הזה, שאמרתם שכל אדם שהוא מתענה עתיד ליתן את הדין, שנקרא חוטא, שמענה את נפשו, על כן הגידו נא לנו מהו עיקר העבודה, והשיב להם הבעל שם טוב, דעתי בזה, שיראה אדם להמשיך על עצמו שלושה דברים הללו היינו אהבת ה' יתברך, ואהבת ישראל, ואהבת התורה, ואין צריך לעשות סיגופים.

(בעש"ט על התורה, פרשת משפטים, יז)